

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «САЛАХОВ ТА ІСЛЯМОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SALAKHOV AND ISLYAMOVA v. UKRAINE)

(Заява № 28005/08)

Стислий виклад рішення від 14 березня 2013 року

20 листопада 2007 року заявника було затримано працівниками міліції за підозрою у вчиненні крадіжки та поміщено до ІТТ Бахчисарайського РВ ГУМВС України в Автономній Республіці Крим (далі – Бахчисарайський ІТТ). Відповідно до тверджень заявниці того ж дня заявник повідомив про свій ВІЛ-статус та виразив свої побоювання щодо можливості погіршення стану здоров'я під час тримання його під вартою, що було проігноровано державними органами. Відповідно до тверджень Уряду заявник не повідомляв про своє захворювання.

Під час медичних оглядів у Бахчисарайському ІТТ у заявника не було виявлено жодних тілесних ушкоджень та ним не було подано жодних скарг щодо цього.

2 грудня 2007 року його було переведено до Сімферопольського СІЗО, де було оглянуто лікарями та не виявлено у заявника жодних захворювань. Пізніше його знову було переведено до Бахчисарайського ІТТ.

5 червня 2008 року за результатами проведеного у Бахчисарайському ІТТ медичного огляду лікарем-інфекціоністом Бахчисарайської центральної районної лікарні (далі – Бахчисарайська ЦРЛ) у заявника було встановлено низку захворювань, в тому числі, ВІЛ-захворювання 4-ї стадії. Проте було зазначено, що відсутня необхідність його термінової госпіталізації.

6 червня 2008 року захисник заявника звернувся до Бахчисарайського районного суду Автономної Республіки Крим (далі – Бахчисарайський районний суд) з клопотанням про звільнення заявника та термінове надання йому медичної допомоги з огляду на встановлені Бахчисарайською ЦРЛ серйозні захворювання. Було також зазначено, що враховуючи стан здоров'я заявника він не становив загрози для суспільства. Бахчисарайський районний суд відмовив у задоволенні вищезазначеного клопотання.

11 червня 2008 року за вказівкою прокуратури Бахчисарайського району Автономної Республіки Крим (далі – прокуратура Бахчисарайського району) заявника було направлено до Бахчисарайської ЦРЛ з метою з'ясування його стану здоров'я на відповідність застосування до нього такого запобіжного заходу як тримання під вартою. В результаті проведення медичного огляду у заявника було встановлено ВІЛ-інфекцію 2-ї стадії, що не потребувало термінового надання медичної допомоги.

16 червня 2008 року заявники звернулись до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) з заявою про те, щоб відповідно до Правила 39 Регламенту Європейського суду останній зобов'язав Уряд госпіталізувати заявника. 17 червня 2008 року Європейський суд задовольнив зазначену заяву та вказав про невідкладність вжиття такого заходу.

18 червня 2008 року захисник заявника вдруге звернувся до Бахчисарайського районного суду з клопотанням про звільнення заявника, посилаючись на вищезазначену вказівку Європейського суду. Проте після проведення медичного огляду Бахчисарайський районний суд відмовив у задоволенні цього клопотання.

В результаті звернення заявниці до головного лікаря Бахчисарайської ЦРЛ та повторного підтвердження захворювання ВІЛ-інфекції 4-ї стадії заявника було поміщено до Бахчисарайської ЦРЛ в палату під охороною. За твердженнями заявниці заявника було прикуто до ліжка наручниками.

20 червня 2008 року заявник надав «пояснювальну записку» Бахчисарайському районному відділу міліції про те, що він не повідомив адміністрації СІЗО та ІТТ про свій ВІЛ-статус «з відповідних причин». Проте мати заявника зазначила, що до цього заявник проходив медичне обстеження у Бахчисарайській лікарні, результатом чого з цього приводу було призначення певних ліків, а вищезазначену записку він написав під примусом.

26 червня 2008 року заявника було переведено до лікарні № 7.

2 липня 2008 року адміністрацією Бахчисарайського ІТТ заявниці було відмовлено у порушенні кримінальної справи щодо ненадання заявнику належної медичної допомоги. Того ж дня головний лікар лікарні № 7 повідомив Бахчисарайський районний відділ міліції про необхідність тривалого лікування заявника та про те, що він не може бути обмежений в своїх рухах.

4 липня 2008 року Бахчисарайський районний суд визнав заявника винним у шахрайстві та призначив йому покарання у вигляді штрафу. Крім того, було зазначено, що до моменту набрання цим рішенням законної сили заявник повинен триматися під вартою.

18 липня 2008 року на підставі набрання вищезазначеним рішенням законної сили заявниця забрала заявника додому. Проте наступного дня його було знову госпіталізовано у зв'язку з погіршенням стану його здоров'я.

2 серпня 2008 року заявник помер. Після цього заявниця подала скаргу до органів прокуратури на незабезпечення заявнику своєчасної та належної медичної допомоги під час тримання його під вартою, що спричинило смерть заявника.

20 січня 2009 року прокуратурою Бахчисарайського району було скасовано рішення адміністрації ІТТ від 2 липня 2008 року та поновлено розслідування у справі.

23 березня 2009 року заявниця знову звернулася до Бахчисарайської прокуратури зі скаргою, посилаючись на медичний висновок Бахчисарайської ЦРЛ, в якому зазначалося, що стан здоров'я заявника не вимагав невідкладного лікування. 31 березня 2009 року прокуратура Бахчисарайського району відмовила в порушенні кримінальної справи проти працівників міліції та медичного персоналу Бахчисарайської ЦРЛ у зв'язку з необґрунтованістю цієї скарги.

Після цього Бахчисарайський районний суд декілька разів скасовував рішення Бахчисарайської прокуратури про відмову у порушенні кримінальної справи, остання, в свою чергу, поновлювала розслідування у справі, після чого знову відмовляла в порушенні кримінальної справи. Про подальший прогрес розслідування у справі Європейському суду не було надано жодної інформації.

До Європейського суду заявник та заявниця в підтримку заяви заявника, який був її сином, та від свого імені після його смерті, скаржилися за статтями 2 та 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) на те, що державними органами не було забезпечено захисту здоров'я, фізичного благополуччя та життя заявника. Також, заявниця скаржилася за статтею 3 Конвенції на тримання її сина в наручниках під час перебування в лікарні. Крім того, вона скаржилася на неефективність внутрішнього розслідування за фактом смерті її сина.

Порушення статті 3 Конвенції щодо заявника Європейським судом було встановлено з огляду на:

- ненадання Урядом копій відповідних медичних документів, які підтверджували б, що при погіршенні стану здоров'я заявника під час тримання його у Бахчисарайському ІТТ та Сімферопольському СІЗО йому було надано належну медичну допомогу, навіть припускаючи те, що заявник приховав своє захворювання на ВІЛ.

- ненадання належної та адекватної медичної допомоги заявнику під час його перебування в Бахчисарайській ЦРЛ у червні 2008 року, що було визнано самими державними органами.

- тримання заявника в наручниках під час перебування в лікарні. При цьому Європейський суд вказав на відсутність ознак неналежної поведінки заявника та його спроби втечі, та зазначив, що не потрібно було мати медичної кваліфікації, щоб оцінити тяжкість захворювань заявника. Європейський суд вважає, що таке поводження не може бути виправдано міркуваннями безпеки, та, враховуючи незадовільний стан здоров'я заявника, слід вважати його нелюдським та таким, що принижує гідність.

Європейський суд встановив порушення статті 2 Конвенції в контексті матеріального аспекту з огляду на недотримання державою позитивного обов'язку щодо захисту здоров'я та життя заявника, зокрема, йому було відмовлено в терміновій госпіталізації, яку він вимагав протягом двох тижнів; він тримався під вартою без будь-якого обґрунтування, при цьому перебуваючи в критичному стані, і всупереч рекомендаціям лікарів під час перебування в лікарні його постійно тримали в наручниках, що спричинило погіршення стану здоров'я.

Порушення статті 2 Конвенції в її процесуальному аспекті Європейським судом було встановлено у зв'язку з неефективністю розслідування скарг заявниці стосовно ненадання заявнику належної медичної допомоги, що полягало в неодноразовому закритті кримінальної справи та поновленні розслідування у справі, що тривало більше ніж 3,5 років. Крім того, Європейський суд встановив, що неможливість слідчих органів отримати від установ, де заявник тримався під вартою, медичні документи щодо нього, є серйозним недоліком проведення розслідування.

З огляду на низку факторів, зокрема, відносини матері та її сина, зусилля заявниці врятувати життя заявника, байдужість державних органів на скарги заявниці, а також, той факт, що заявниця була свідком повільної загибелі її сина, не маючи змоги йому допомогти, та враховуючи тривалість її страждань Європейським судом було встановлено порушення статті 3 Конвенції оскільки заявницю визнано потерпілою від нелюдського поводження.

У зв'язку з недотриманням вказівки Європейського суду, наданої Урядом відповідно до Правила 39 Регламенту Європейського суду щодо термінового переведення заявника до медичного закладу з метою надання йому належної медичної допомоги Європейським судом

було встановлено, що Україна не виконала свої зобов'язання за ст. 34 Конвенції.

Розглянувши справу, Європейський суд:

«1. *Оголошує* скарги за статтями 2 та 3 Конвенції щодо заявника та скарги за статтею 3 Конвенції щодо заявниці прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними.

2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з ненаданням заявнику належної медичної допомоги під час тримання його під вартою.

3. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції з огляду на ненадання заявнику належної медичної допомоги під час його перебування у Бахчисарайській центральній районній лікарні у червні 2008 року.

4. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції з огляду на тримання заявника в наручниках під час його перебування в лікарні.

5. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції у зв'язку з незабезпеченням державними органами захисту життя заявника.

6. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції у зв'язку з відсутністю належного розслідування обставин смерті заявника.

7. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції з огляду на душевні страждання заявниці.

8. *Постановляє*, що держава не дотрималась своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції, не вживши негайно тимчасового заходу, на який вказав Європейський суд 17 червня 2008 року.

9. *Постановляє*, що

(а) протягом трьох місяців від дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявниці такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись заявниці щодо цих сум:

(i) 50 000 (п'ятдесят тисяч) євро, які сплачуються заявниці як наступниці заявника під час провадження в Суді після його смерті;

(ii) 10 000 (десять тисяч) євро, які сплачуються на користь заявниці в особистій якості;

(iii) 900 (дев'ятсот) євро компенсації судових та інших витрат, пов'язаних з її юридичним представництвом, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись заявниці;

(iv) 25 (двадцять п'ять) євро компенсації поштових витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись заявниці.

(b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

